

לב המזעזעים

עלון חודשי בענייני הלכה ומנהגים, מתוך סדרת הספרים "לב המזעזעים"

גיליון קס"ח

הלכות והליכות בעניין 'מעמד הר סיני'

אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא כל אחד נטל אחד (רש"י ד"ה מאה ועשרים) מלאכי חבלה ופירקום, וכולם נטלן משה רבינו וביאר בתוס' שם ד"ה שני שהכתרים היו של הוד ולכן קרן עור פניו של משה.

בג' בסיון [לר' יוסי הוא יום שלישי בשבוע, ולרבנן יום רביעי] עלה ושמע מצוות הגבלה (שמות יט י - יד) וירד ואמר את זה לישראל.

בד' בסיון [לר' יוסי הוא יום רביעי בשבוע, ולרבנן יום חמישי] עלה ואמר משה רבינו שעם ישראל קיבלו את מצות ההגבלה (רש"י שבת פז, א ד"ה בתלתא) ואז נצטווה על הפרישה (שמות יט י) וירד ואמר לישראל ושוב לא עלה עד קבלת עשרת הדברות. **ה' בסיון** [לר' יוסי יום חמישי בשבוע, לרבנן יום שישי] בנה משה מזבח והקריב עליו קרבנות דכתיב (שמות כד ה) "ויבן מזבח תחת ההר" והקריבו עולה ושלמים דכתיב (שם ו) "וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים" (על פי רש"י חגיגה ו, א).

ו' בסיון [לר' יוסי יום שישי בשבוע, לרבנן שבת] לר' יוסי לא היה לו פנאי לעלות מפני טורח השבת וביום זה היה ראוי לקבלת התורה, אלא שהוסיף משה יום אחד לפרישה, והסכימה דעת הקב"ה עימו, ולרבנן שבת שבו היה מתן תורה (שבת פז, א - פח, א).

טבילה בערב שבת

בערב שבת קודם שקיעת החמה יום אחרון לפני קבלת התורה, טבלו עם ישראל במים חיים לגמור הטהרה, כדי שיהיו טהורים בשעת מתן תורה (על פי השל"ה מסכת שבועות שכתב במנהג לטבול בערב החג זכר לאבותינו שטבלו בערב הרגל קודם שקיעת החמה כדמשמע בשבת פו, ב והא טבולי יום ניהו).

בשבת בבוקר בששה בסיון (שבת פו, ב) בעלות השחר (ביאור הרד"ל על פרקי דר"א פרק מא אות מא) קרוב לזריחת החמה (סידור תפלה לרוקח ח"ב עמוד תרעו שופרות ר"ה), ירדו פמליה של מעלה אף שעדיין לא ירדה שכינה התחיל הקב"ה להתגלות בהר סיני (זהר חלק ב פרק א ע"א).

הטעם שניתנה תורה בבוקר אף שהיו כבר מוכנים בערב

לפי שרצה הקב"ה ליתן את התורה ביום כדי שלא ליתן לאומות העולם פתחון פה לעתיד שיאמרו אילו נתת את

בשנת אלפים ארבע מאות וארבעים ושמונה שנים לבריאת העולם ניתנה התורה (ע"ט, ב) בז' בסיון ביום שבת קודש (שבת פו, ב).

סדר נתינת התורה מר"ח סיון

"בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות יט א).

בראש חודש סיון לר' יוסי זה היה ביום ראשון בשבוע, ולרבנן יום שני, הגיעו עם ישראל לאחר שיצאו ממצרים למדבר סיני, וחנו שם כדי לקבל את התורה (שבת פו, ב).

ביום הראשון להגעתם [לר' יוסי הוא יום א' בשבוע ולרבנן יום שני] שבאו להר סיני לא אמר להם משה שום דבר משום חולשת הדרך (שבת פו, ב).

בב' בסיון [לר' יוסי הוא יום שני בשבוע ולרבנן הוא יום שלישי], עלה משה אל האלוקים וכל העליות היו בהשכמה (רש"י מכילתא רש"י שבת פו, ב ד"ה בתרי), ואמר לו הקב"ה (שמות יט ד - ז) "אתם ראיתם עד ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

תשובת בני ישראל "כל אשר דבר ה' נעשה" (שמות יט ז - ח).

ירד ואמר להם לישראל ויבוא משה ויקרא לזקני העם... משה רבנו ירד מההר וקרא לזקני העם, ולא לכל העם כי חשש שיהיה תקלה בדבר שהוא תכלית הכל ועיקר העולם ולא ירצו לקבל את התורה לכן קרא קודם לזקנים והושיבן לפניו וכל ישראל יחד שומעים דבר משה אלא שהקביל את הדברים לפני זקנים והם יענו ראשונים ואחר שהם יענו העם יענה אחריהם (אור החיים שמות יט ז).

נעשה ונשמע בני ישראל שהבינו את חששו של משה שמא ימאנו לכן הוציאו את עצמם מהחשש ולא הניחו לזקנים להשיב תחילה וענו כל העם פה אחד "נעשה ונשמע" (אור החיים יט ז), דהיינו שלא נשמע את התורה אלא אנו שומרים ועושים כל המצוות הכתובים בתורה מדעתנו השלמה וברצוננו הפשוט.

קבלת כתרים שאמרו נעשה ונשמע (שבת פח, א).

דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת [כנגד שישים ריבוא שהיו בני ישראל (שמות יב לז)] ולכל אחד מישאל קשר מלאך אחד שני כתרים וביאר רש"י (שם ד"ה שני) שהכתרים היו מזיו השכינה,

להצלחת התורם לזיווג הגון ובכל הענינים

התורה בפרהסיא היינו מקבלים אותה (מהרש"א שבת פו, ב ד"ה וליקבלו תורה).

קולות וברקים

"ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר" (שמות יט טז)
הקולות היו קולות המלאכים שמקלסים לקב"ה בכל בוקר ובוקר, והברקים גם כן מלאכים, ובענן כבד כדי להפריש בין ישראל והמלאכים שאם ישראל היו רואים אותם היו נרעדים בראייתם (רבינו בחיי פרק יט פסוק טז בשם ר"ח).

תקיעת השופר

"וקול שופר חזק מאוד.. ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד" (שמות יט טז).

באותה שעה נשמע באויר קול שופר היוצא מתוך הערפל (מדרש הגדול שמות יט טז), ובדרך עולם כל זמן שהולך ותוקע קולו ונחלש אבל כאן קולו היה הולך ומתגבר עד שנשמע קולו מסוף העולם ועד סופו (פסקתא חדתא לחג השבועות).

שופר שתקע בו הקב"ה

השופר היה מקרני האיל של יצחק שנעקד על גבי המזבח (פרקי דר"א פרק לא), קרן שמאלית תקע הקב"ה בהר סיני וקרן ימנית שהיא גדולה משמאל עתיד הקב"ה לתקוע בה לעתיד לבוא, ואף שהקריב אברהם אבינו את האיל לעולה כליל ושרף גם את הקרניים, אולי גיבל הקב"ה מאפרו והחזירו לקדמותו וזה הוא השופר של מעמד הר סיני (רמב"ן יתרו יט יג).

"ויחרד כל העם אשר במחנה" (שמות יט טז)

עם ישראל שעדיין היו נמים על מיטותם שמעו את הקולות והיו מפחדים (חזקוני שמות יט טז).

עם ישראל קם למתן תורה

"ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה" (שם יט יז)
יצא משה והגיע למחנה ישראל והיה צריך להוציאם בעל כרחם וחיזק את ליבם ואמר להם עמדו משנתכם כבר בא החתן ומבקש את הכלה להכניסה לחופה (פרקי דרבי אליעזר פרק מא).

מלכי העולם כמתן תורה

כשנתנה תורה לישראל, היה קול השופר הולך וחזק מאוד ביאור בכל שעה התגבר והתחזק הקול יותר מסוף העולם עד סוף העולם וכל זה היה כעין הודעה והכרזה על הופעת כבודו של הקב"ה, וכל מלכי אומות העולם אחזתם רעדה בהיכליהם ואמרו שירה, נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ושאלו אותו מה קול ההמון ששמענו, שמא מבול בא לעולם אמר להם שוטים שבעולם כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, אמר להם מתנה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תשע מאות שבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם ורוצה ליתנה לבניו שנאמר (תהילים כט יא) "ה' עוז לעמו יתן" מיד פתחו ואמרו (תהילים כט יא) "ה' יברך את עמו בשלום" (זבחים קטז, א, מכילתא ריש פרשת יתרו).

ערפלי טוהר

"והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש... ויחרד כל ההר מאוד" (שמות יט יח), וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים

(שם כ יד) וההר בוער באש עד לב השמים (דברים ד יא).

הטעם באש לפי שבעולם הגשמי המקום היותר מופרש מתחום האדם הוא האש שאי אפשר לבריה להיכנס בתוכה, ובכדי לתת לחושים הגשמיים רוממות קדושתו יתברך שהוא קדוש ונורא שדבר זה אין בו תפיסה כלל ובכדי לקרב הדבר לשכל הגשמי ניתנה תורה באש, כמו שמצאנו בסנה נראה כבוד ה' יתברך באש (שמות ג ב), וכן המלאכים נראו בתחום אש כדכתיב במנוח (שופטים יג כ) "ויעל מלאך ה' בלהב המזבח" (שופטים יג כ) וכן באלהיה הנביא "ובעלות אליהו בסערה השמימה נראו רכב וסוסי אש" (מלכים ב ב יא).

סביב הר סיני

כשהגיעו עם ישראל להר סיני, נעמדו ברגלי ההר (עיין דברים ד יא ותעמדון תחת ההר), ג' שבטים עמדו במזרח וג' שבטים במערב וג' שבטים בצפון וג' שבטים בדרום (רבינו יוסף בכור שור שמות כד כ), האנשים עמדו לבד והנשים לבד (פרקי דרבי אליעזר פרק מא) כולם עומדים ומצפים שיגלה ה' את כבודו על הר סיני, ועמדו שם באימה ויראה ברתת וזיע (ברכות כב, א).

מי היה בהר סיני

כל הנשמות שהיו מהאדם הראשון עד מתן תורה (מדרש תנחומא פקודי פרק ג) וכל הנשמות העתידות לבוא עד סוף כל הדורות היו בהר סיני (רש"י דברים כט יד על הפסוק כי את אשר ישנו).

גרים שעתידיים להתגייר

יש אומרים: שאף גרים העתידים להתגייר מזלם היה שם דהיינו הגרים עצמם לא היו אבל מזלם היה (שבת קמו עיין מהרש"א שם).

הערב רב לא היה

הערב רב שלא באו לקבל את התורה עמדו מרחוק ולא שמעו את עשרת הדברות (ש"ך על התורה שמות יט א, זוהר ח"ג קכה ע"ב עמדו מרחוק, ספר עץ הדעת טוב למהרח"ו פרשת יתרו שלא שמעו חיתוך אותיות).

כפה עליהם הר כגיגית

"ויתצבו בתחתית ההר" (שם יט יז)

הקב"ה תלש את הר סיני ממקומו והעמידו באויר (תרגום יונתן שמות יט יז), ועם ישראל התיצבו מתחת ההר (שם). אמר הקב"ה לישראל אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו הריני כובש עליכם ההר הזה והורג אתכם ושם תהא קבורתכם (שבת פח, א), באותה שעה געו כולם בבכיה ושפכו ליבם כמים בתשובה (מכילתא דרשב"י יתרו יט יז).

הקב"ה מבקש מעם ישראל ערבים

א"ר מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה אמר להם הקדוש ברוך הוא אני נותן לכם את התורה, הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם, אמרו לפניו רבש"ע אבותינו ערבים לנו, אמר להם אבותיכם צריכים ערבים.... אמרו הרי בנינו ערבים אותנו, אמר הקדוש ברוך הוא הם ודאי ערבים טובים על ידיהם אתננה לכם, שנאמר (תהלים ח ג) "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ואין עוז אלא תורה, שנאמר (שם תהלים כט יא) "ה' עוז לעמו יתן" (שיר השירים רבה וילנא פרשה א).

התגלות השכינה (ילקוט שמעוני יתרו יט כ)

"וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר" (שם יט כ)

ההר נתלש ממקומו ויעלה עשנו כעשן הכבשן (דברים ד יא) עד לב השמים חושך ענן וערפל ויחרד כל העם אשר במחנה, נפתחו השמים וההר עלה למעלה לקראת האלוקים (אור החיים יט כ) וראש ההר נכנס בשמים (מדרש שיר השירים וילנא פרשה ח) והערפל מכסה את ההר, הקב"ה יושב על כסאו ורגליו עומדות על הערפל (פרקי דר"א פרק מא), שנאמר (תהילים יח י) "ויט שמים וירד ערפל תחת רגליו".

"וירד ה' אל ראש ההר" (שמות יט כ)

הקב"ה ירד עם מאה ועשרים ריבוא מלאכי השרת (דברים לג ב) ומנין מדכתיב "ואתה מרבבות קודש" (עין תרגום שם, שיר השירים פרק ד), ושלוש מחיצות היו שם חשך ענן וערפל (מכילתא פרק ה) ושבע מחיצות של אש היו נוצצות זו בזו והיו ישראל רואים ולא מפחדים (ילקוט תהילים רמז תשצה).

הימים והנהרות ברחו, ההרים והגבעות נתמוטטו (מכילתא פרק ה), וכל האילנות כרעו והמתים שבשאוול חיו ועמדו על רגליהם. הגיע תבור אל הר סיני (מגילה כט בפירוש רש"י שם) וכל ההרים שבעולם היו מזדעזעין עולים ויורדים עד שהושיט הקב"ה ידו ונחו (זוהר יתרו פרק ד).

רבי יהושע בן קרחה אומר משה היו רגליו עומדות בהר וכולו בתוך השמים, צופה ומביט כל מה שבשמים והקב"ה מדבר עמו כדבר אדם אל חברו שנאמר (שמות לג יא) "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים" אמר לו לך וקדש את העם ב' ימים שנאמר (שמות יט י) "לך וקדשתם היום ומחר" ומשה הוסיף יום אחד מדעתו אמר לו הקב"ה מה שעשית יפה עשית והודה לו הקב"ה (פרקי דרבי אליעזר פרק מא).

"ומראה כבוד ה' כאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל" (שמות כד) מראה כבוד ה' היה נראה לעינים כמו אש אכלת אש האש ליחכה את הרקיע וירדה על הר סיני ונעשה כלבת אש (מכילתא דרשב"י שמות יט יח).

"ההר בוער באש עד לב השמים" (דברים ד יא)

האש הקיפה את הר סיני, והיה ההר בוער באש עד לב השמים, והאש שלטה בגופו של הר ונשרפו אבניו כמו בכבשן (אור החיים יט יח).

"ויקרא ה' למשה אל ראש ההר ויעל משה" (שמות יט כ)

בשעה שעמדו עם ישראל והיו מוכנים לקבל את התורה, קרא הקב"ה למשה כדי לחלוק לו כבוד שיראו כולם שמשה עולה כבן בית והוא הסרסור בין הקב"ה לישראל (יומא ד, ב).

"ויאמר ה' אל משה רק העד בעם" (שם יט כא)

הקב"ה אמר למשה שירד אל המחנה שנאמר (שם כד) "לך רד, וירד משה אל העם" ורק אחר כך אני משמיע תורתך לישראל שנאמר (שם כ א-ב) "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה וכו', והטעם: שלא יגידו שמשה מדבר מתוך הענן (פרקי דר"א פרק מא).

כל העולם שקט במעמד הר סיני

לפני שאמר הקב"ה את עשרת הדברות השמים הקב"ה את כל היקום (פירוש מהר"ז) ציפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא זע, הבריות לא דיברו,

(שמות רבה פרק כט סימן ט) חמה לא הלכה, (רבנו בחיי) אלא כל העולם שותק ומחריש ויצא הקול אנכי ה'.

"אנכי ה' אלקיך" (שם כ ב)

יצא קול "אנכי ה' אלקיך" ואמר הקב"ה בדבור אחד את כל עשרת הדברות (אור החיים שמות כ א).

יצא קול ראשון והשמים והארץ רעשו ממנו, הימים והנהרות ברחו, ההרים והגבעות נתמוטטו, וכל האילנות כרעו והמתים שבשאוול חיו ועמדו על רגליהם וישראל שהם חיים נפלו על פניהם ומתו יצא קול שני וחיו ועמדו על רגליהם (פרקי דרבי אליעזר פרק מא).

יציאת נשמתם של ישראל

אמר רבי יהושע בן לוי בכל דיבור ודיבור מעשרת הדברות שיצא מפי הקב"ה של ישראל, והקב"ה הוריד טל של תחית המתים אחרי כל דיבור, והחיה אותם (שבת פח, ב).

חזרו לאחריהם

ואמר רבי יהושע בן לוי בכל דיבור ודיבור שיצא מהקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן מחמת הפחד י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדדים אותם לאט לאט להחזירם למקומם (שבת פח, ב).

וביאר המהרש"א שהיו כמה כתות לפי דרך הטבע שיש שרק נחלשו בחרדת הקולות ולהם הועיל הבשמים, ויש כאלה שחזרו לאחוריהם י"ב מיל והיו כאלה שיצאה נשמתם (מהרש"א חידושי אגדות שם ד"ה יצאה נשמתן).

ויש מבארים שחזרו לאחריהם י"ב מיל ואז יצאה נשמתם, **והטעם:** כדי שלא ימותו קרוב להר ששם השראת השכינה (בן יהוידע שבת פח, א).

בשמים (שבת פח, ב)

בכל דיבור ודיבור מעשרת הדברות שיצא מפי הקב"ה בסיני נתמלא כל העולם כולו בשמים, **הטעם בבשמים:** לפי שנחלשו מאוד מחמת הקולות הוזקקו להשיב את נפשם על ידי הריח הטוב (מהרש"א שבת פח, ב ד"ה לחיו כערוגת), ואחרי שהוציא הקב"ה בשמים הוציא רוח מאוצרותיו והיה מעביר את הריח לגן העדן, ושוב אחרי הדיבור שני היה מוציא עוד בשמים וחוזר.

שבעים לשונות

הקול היה יוצא ומתחלק לשבעים לשונות (שבת פח, ב) והיה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו (זבחים קטז א), **והטעם:** כדי שישמעו כל אומה ואומה בלשונה ואם ירצו לקבלה יכולים לקבלה ולא יהא להם פתחון פה לעתיד בטענה אלו שמענוה בלשונונו קיבלנוה (עין זבחים שם יתרו שמע מתן תורה וביאר במרכבת המשנה על המכילתא יתרו שמע קול דיבור שנחלק לשבעים).

העם מבקש שמשוה ידבר

"דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אתנו אלקים פן נמות" (שמות כ טז)

העם רואים את הקולות ואת הפלידים ואת קול השופר ואת ההר העשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק ויאמרו אל משה שידבר אתם ואל ידבר אתנו אלהים פן נמות ומשה הרגיעם ואמר להם אל תיראו כי הקב"ה רוצה לנסות אתכם ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו.

תני רשב"י בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו (שמות כד ז) "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", אותה שעה לא היה בהם לא זבים ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין, לא אלמין ולא חרשין, לא שוטין ולא שממין, לא טפשיין ולא חלוקי לב, על אותה שעה נאמר (שיר השירים ד ז) "כולך יפה רעיתי ומום אין בך", כיון שחטאו לא היו ימים קלים, והיו בהם זבים ומצורעים חגרין וסומין, אלמים חרשים שוטים וטפשיין, באותה שעה נאמר (במדבר ה ב) "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב" (שיר השירים רבה וילנא פרשה ד).

מעלת כלל ישראל באותם הימים

יש אומרים: כל אותן הימים עד שלא עשו את המעשה (חטא העגל) היו טובים לפני הקב"ה ממלאכי השרת, ולא משל בהם מלאך המות, ולא היו יוצאים לנקביהם כבני אדם, כיון שעשו המעשה כעס עליהן הקב"ה ואמר להם סבור הייתי שתהיו לפני כמלאכי השרת ועכשיו אכן כאדם תמותון (פרקי דר"א פרק שבעה וארבעים).

במעלת הדור שקיבל תורה

מפי הקב"ה

רבי פנחס אומר כל אותו הדור ששמעו קולו של הקב"ה בהר סיני, זכו להיות כמלאכי השרת, לא ראו טיפת קרי בימיהם, ולא משל בהם כל מיני כינים, ובמותם לא שלטה בהם רימה ותולעה, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא ועליהם הכתוב אומר (תהילים קמד טו) "אשרי העם שככה לו" [סובר כמ"ד שדור המדבר יש להם חלק לעולם הבא (עיין סנהדרין קי, א)] (פרקי דרבי אליעזר פרק מא).

ביאור אחר: על פי דברי השל"ה שכתב דור המדבר הם בני עליה יותר מכל הדורות הבאים אחריהם וזכו לראות בסיני את הנשמע ועל הים אמרו זה קלי ואנוהו וכבר נודע מעלתם שכל אחד שקול כאלף כדכתיב (תהילים קה ח) "דבר צוה לאלף דור" מלמד שדור המדבר שקול כאלף דור וכו' ומה שאמר ר"ע סנהדרין (קח, א) דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב היינו שאין להם צורך לעוה"ב פירוש שרק לנו יש צורך לשוב לעוה"ב משום דכתיב ביה ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה אבל הם כבר הורו עליו באצבע בעוה"ז (כן כתב השל"ה תושבע"פ כלל פה קדוש דף טו בשם הרמ"ע מפאנו).

משה רבינו מפני ענוותו לא רצה לומר את המשך עשרת הדברות שלח הקב"ה את מיכאל וגבריאלי ואחזו בידו של משה והגישוהו אל הערפל (פרקי דרבי אליעזר פרק מא) ונעשה לו שביל בענן (יומא ד, ב) ושתי חומות של ערפל היו והיה משה מהלך ביניהם (מכילתא דרשב"י) לפני משלוש מחיצות של חשך ענן וערפל (רש"י שמות כ יח) וכל ישראל רואים את הקולות והלפידים והוא ניגש אל הערפל אשר שם האלהים רבי יהושע בן קרחה אומר משה היו רגלי עומדות בהר וכולו בתוך השמים, צופה ומביט כל מה שבשמים והקב"ה מדבר עמו כדבר אדם אל חברו (פרקי דרבי אליעזר פרק מא).

והקול מדבר אליו ואמר לו משה משה לך אמור להם לישראל כך וכך (רמב"ם פרק ח מייסודי התורה הלכה לא) והיה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה

ישראל וחוזר להקב"ה (שיר השירים פרק א) והיה הדיבור יוצא בלהבות אש ונחקק על הלוחות (תרגום יונתן בן עוזיאל פרק כ ב, רש"י תהילים כט ז).

והיה הדיבור חוזר אל כל אחד מישראל ואומר לו מקבל אתה עליך את הדיבור הזה כך וכך דינים יש בו כך וכך עונשים יש בו כך וכך מצות והיה אומר לו הישראל כן והיה הדיבור נושק על פיו (שיר השירים פרק א).

והיו ישראל מסתכלים בכל דיבור ודיבור ויודעים כמה מדרשים יש בו כמה הלכות יש בו וכמה קלין וחמורין יש בו (ספרי האזינו פיסקא ח יבוננו). והיו רואים כל סודות התורה בעליונים ותחתונים שבכל דיבור ודיבור ולא נחסר מהם כלום (זוהר דף צג ע"ב).

"שובו לכם לאהליכם" (דברים ה כז)

בגמר מתן תורה עם ישראל היו עיפיים מכל המעמד ומהאש

הגדולה וחזרו לאהליהם בתשע שעות ביום (פרקי דרבי אליעזר מו) וציוה הקב"ה בלשון נקיה (דברים ה כז) "לך אמר להם שובו לכם לאהליכם" (פרקי דרבי אליעזר פרק מו על פי הרד"ל) וזכו שנתעברו כולם בזכרים (רש"י שבת פט, א ב).

משה עולה למרום

לאחר מתן תורה משה רבינו עלה למרום ושהה שם ארבעים יום ולמד את התורה עד י"ז בתמוז, ב"ז בתמוז משה רבינו ירד עם לוחות הברית כשראה את העגל שבר את הלוחות.

לאחר כמעט ארבעים יום דהיינו ראש חודש אלול משה רבינו עלה שוב לשמים ארבעים יום וירד ב' בתשרי עם לוחות שניות ואז אמר לו הקב"ה סלחתי כדברך ולכן קבעו יו"כ ליום זה.

זמן מתן תורה

רבי אלעזר בן עזריה אומר ערב שבת בששה לחודש בשש שעות ביום קבלו ישראל את הדברות ובתשע שעות ביום חזרו ישראל לאהליהם (פרקי דרבי אליעזר פרק מו).

העמדת חמה ביום מתן תורה

יש אומרים: שביום מתן תורה היה נס, ועמדה חמה ונתארך היום עד ל"ו שעות [י"ב שעות לילה וכ"ד שעות יום] (רבינו בחיי יתרו יט יח).

והטעם: לפי מה שכתוב בגמרא בשבת שעל כל דיבור ודיבור חזרו לאחריהם י"ב מיל אם כן בעשרת הדברות חזרו ק"כ מיל ולכן היה צריך זמן ג' ימים ולכן העמיד החמה למשך ג' ימים וזה מה שנאמר היו נכונים לשלשת ימים כלומר ליום אחד שיהיה ארוך כג' ימים (ספר תנוכת התורה שמות סימן עח)

ביאור אחר: כתב שיום מתן תורה היה ארוך ל"ו שעות שבכל דיבור חזרו לאחוריהם כאורך מחניהם ג' פרסאות רק בחזרה נשאום המלאכים אבל בהליכה הלכו בעצמם נמצא שהלכו כל אותו היום שלשים פרסאות ושמע מינה שהיה היום ארוך ג' פעמים מכל יום דהיינו ל"ו שעות והם כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז לאדם הראשון וכנגד זה יש ל"ו מסכתות וכן ל"ו נרות של חנוכה ולכן טוב להדליק ל"ו נרות בשבת ולכן היה אותו היום של מתן תורה ל"ו שעות כי התורה היא בעצמה אור הגנוז (באמרי פנחס שער ד אות שיג).